

KONTRACEPCIJA vs POBAČAJ (9): Romkinjama je pristup kontracepciji puno teži nego pobačaju

Piše: Renata Ivanović | 14/11/2024

„Ne odlaze žene često ginekologu ni kad su trudne, jer se nema novaca. A za kontracepciju još manje ima. To sigurno nije dobro za kasnije zdravlje žena Romkinja. Recimo, iscrpljivanje romskih žena rađanjem nije nešto što ide u prilog boljem zdravlju žena.“

„One vam znaju po 4, 5, 6 mjeseci biti trudnice, a da nisu još išle na prve ginekološke preglede. Kao razlog navode da znaju da je sve u redu, da nemaju novaca, da nemaju prijevoz...“

„Mlađe djevojke i žene idu na ginekološke preglede. Problem je kod ovih malo starijih. Jednostavno ih je stid ili nešto slično. Mnoge ne razumiju što im doktor govori i to stvara komplikaciju.”

„Sve što je vezano za planiranje obitelji ili rađanje to je kod Roma problem žena i to su teme o kojima se ne govori. Ne kad su muškarci prisutni. To je kao nekakva tradicija. Tako je i kontracepcija velika tabu tema. Ima neželjenih trudnoća i ja sam molio institucije da nam pomognu. Pa i za troškove pobačaja, ili da se ženama ugradi spirala, jer sve to košta, a žene ne mogu to plaćati.”

Ovako su same Romkinje i Romi prije desetak godina opisivali situaciju zdravstvene skrbi koja se odnosi i na reproduktivno zdravlje. Bili su uključeni u fokus grupu za potrebe kvalitativnog istraživanja koje su među Romima u Hrvatskoj provodile UNDP, Svjetska banka i Europska komisija. Podaci su izuzetno vrijedni, a sudeći prema trendovima, primjenjivi su za opis i današnjeg stanja, jer se odnos i kvaliteta usluga reproduktivnog zdravlja nije puno promijenio ni u općoj populaciji, a još manje prema romskoj manjini. Istraživanje je Ured za ljudska para i prava nacionalnih manjina Vlade RH objavio 2020. godine kao dio poglavlja **publikacije** 'Uključivanje Roma u hrvatsko društvo – žene, mladi i djeca', autorica **Ksenije Klasnić, Suzane Kunac i Petre Rodik**. Projekt je sufinanciran iz fondova EU, a do danas relevantnije ili ilustrativnije podatke o stanju i odnosu prema reproduktivnom zdravlju, pa tako i o pristupu i korištenju kontracepcije u romskoj manjini nemamo.

Stopa pobačaja Romkinja tri puta viša od opće populacije

Ne postoji nikakav podatak koliko Romkinja koristi kontracepciju, kakav je njihov odnos prema njoj, kakav prema pojedinim metodama i kako su i da li su uopće o kontracepciji informirane. O tome se nisu provodila istraživanja. Ono što možemo doznati iz istraživanja o romskim zajednicama u Europi, a riječ je o studijama koje su radile FRA i UNFPA te zahvatile regionalna područja jugoistočne Europe, da je korištenje suvremene kontracepcije kod Roma i Romkinja u Hrvatskoj slabo zastupljeno. Da se u ovdašnjim romskim zajednicama preferiraju takozvane tradicionalne metode prevencije neželjene trudnoće poput prekinutog snošaja.

Sudeći prema podacima o broju pobačaja, spontanih i induciranih ukupno, Romkinje u odnosu na opću populaciju u Hrvatskoj imaju dva do tri puta veću stopu prekida trudnoće! Štoviše, gledajući trendove po godinama, raste broj pobačaja kod Romkinja. Te je pokazatelje 2021. objavio Hrvatski zavod za javno zdravstvo u **publikaciji** 'Javnozdravstveni pokazatelji zdravlja Roma u RH', a uz preporuku da se romskoj zajednici „treba omogućiti kontinuirana edukacija o planiranju obitelji, promicanju reproduktivnog zdravlja i odgovornog spolnog ponašanja, te tim mjerama obuhvatiti ne samo Romkinje nego i njihove partnere. Nije nam poznato da se edukacija u tom smjeru pojačala u

protekle tri godina. Kako se nije ni općoj populaciji, jer se u okviru među predmetne teme Zdravlje o reproduktivnom zdravlju i kontracepciji najmanje govori. Ako uopće! A znamo i da sveobuhvatne seksualne edukacije, koja u svojim programima obrađuje teme reproduktivnog zdravlja, pa tako i kontracepcije – u našim školama nema.

Zdravstveni pomagači u romskoj zajednici

Maleni su se pomaci dogodili u okviru projekta Help to Opportunities (H2O), kojega u okviru Erasmus+ programa financira EU za unaprjeđenje zdravstvene pismenosti i promicanje zdravih stilova života u romskim zajednicama. Pučko otvoreno učilište je uključeno u edukaciju zdravstvenih pomagača koji dolaze iz romske zajednice, kako bi svojim sunarodnjacima pomagali u svemu što se zdravlja tiče i bili poveznica sa hrvatskim zdravstvenim sustavom. Program je tek zaživio i još ne znamo koje efekte ima na unaprjeđenje ženskog i reproduktivnog zdravlja Romkinja i da li su to uopće teme koje zdravstveni pomagači u romskim zajednicama otvaraju. Uskoro ćemo i to istražiti.

Kontracepcija veći tabu od pobačaja

Kao osnovni razlog slabog korištenja kontracepcije same Romkinje navode onaj ekonomski, točnije, siromaštvo. Bilo bi zanimljivo vidjeti kako bi se prema kontracepciji romska zajednica odnosila kada bi ona bila besplatna, puno dostupnija nego što je danas i kada bi o njoj bilo lako doći do informacija. Podsjetimo, u više od trećine EU zemalja troškove kontracepcije svom stanovništvu pokriva javno zdravstvo, posebice mladima do 25. godine. Stoga, čini nam se da se u pozadini nekorištenja kontracepcije kod Roma i Romkinja kriju drugi razlozi. Riječ je o još jakim patrijarhalnim odnosima u romskim zajednicama prema kojima je reproduktivna uloga žena jako važna za prokreaciju i njoj će zajednica žrtvovati ženino zdravlje, pa tako joj i korištenje kontracepcije nije prihvatljivo. Kao što smo u ranijim člancima iznosili, takvim stavovima idu u prilog i hrvatske politike, koje pod utjecajem regresivnih političkih trendova, kontracepciju stavljaju na marginu i ne tretiraju je metodama očuvanja reproduktivnog zdravlja žene.

Romkinje zdravstvene usluge reproduktivnog zdravlja biraju selektivno, a velikim dijelom pod utjecajem vrijednosnih sustava romske zajednice. Tako sve manji broj Romkinja rađa kod kuće, što je ranije bilo uobičajeno.

„Zahvaljujući baznom istraživanju iz 2017. godine, kada se prvi puta i povezuju podaci o etničkoj pripadnosti žena koje su se izjasnile kao Romkinje s podacima o porodicama u zdravstvenim ustanovama, prvi puta su napravljene i određene analize o porodicama Romkinja uz stručnu pomoć u zdravstvenim ustanovama“, navodi Suzana Kunac, jedna od autorica publikacije ‘Uključivanje Roma u hrvatsko društvo’ i dodaje da u prilog tom podatku govori i kvalitativna analiza podataka iz baznog istraživanja gdje prema tvrdnjama iz intervjua i fokus grupa najveći broj Romkinja rađa djecu u

bolnicama, a sve manje u svojim domovima.

50 posto Romkinja prvo dijete rađa u maloljetničkoj dobi

I tu, čini se, priča zastaje. Navike posjeta liječniku radi planiranja obitelji, informiranje o kontracepciji, odlasci ginekologu radi praćenja trudnoće praćenje te traženje zdravstvene skrbi u postnatalnom razdoblju, nisu postale dio zdravstvenog ponašanja. Tu se nije puno toga promijenilo, a ni zdravstveni sustav nije sa svoje strane uložio napore da na promijeni radi. Visoka stopa pobačaja kod Romkinja hrvatski zdravstveni sustav ne brine, jer bi u suprotnom, puno više uložio u edukaciju, informiranje i primjenu kontracepcije.

„Prema kvantitativnim rezultatima baznog istraživanja od Romkinja koje imaju djecu, njih 50 posto, prvo je dijete rodilo u maloljetničkoj dobi, a 17 posto u dobi mlađoj od 16 godina. Samo devet posto ispitanih Romkinja nikad nije rodilo dijete dok ih manje od jedan posto nije znalo odgovoriti na pitanje s koliko su godina rodile prvo dijete. Prosječna dob rađanja prvog djeteta među ženama u uzorku neznatno se smanjila sa 17,8 godina u najstarijoj na 18,1 godina u mlađim generacijama, no nije utvrđena statistički značajna razlika u prosječnoj dobi rađanja prvog djeteta između žena različitih dobnih skupina“, istaknula je Kunac.

ROMI U EUROPI: Raste stopa neplaniranih trudnoća zbog ne korištenja kontracepcije

Dostupna statistika o korištenju kontracepcije u romskoj populaciji u Europi također pokazuje niže stope korištenja kontracepcije u usporedbi s općom populacijom u raznim zemljama. Istraživanja općenito pokazuju da romske zajednice, posebno u srednjoj i istočnoj Europi, prijavljuju niže korištenje suvremenih metoda kontracepcije u usporedbi s ne romskom populacijom u istim zemljama.

Populacijski fond UN-a (UNFPA) u svom je izvještaju na ovu temu 2014. objavio da su stope korištenja kontracepcije među Romkinjama u nekim državama bile i 20 posto niže od nacionalnog prosjeka.

Kad je riječ o neplaniranim trudnoćama Svjetska banka je u svom izvještaju izdvojila da Romkinje u Mađarskoj, Rumunjskoj i Bugarskoj imaju veće stope neplaniranih trudnoća, uglavnom zbog niže upotrebe kontracepcije i nedostatka pristupa pouzdanim uslugama planiranja obitelji. U Rumunjskoj, primjerice, oko 60 posto Romkinja ne koristi nikakvu kontracepciju, u Bugarskoj kontracepciju koristi samo 15 posto Romkinja.

Pred Romkinjama su brojne prepreke pri informiranju i pristupu kontracepciji. Jedna od bitnih je nedostatak obrazovanja o reproduktivnom zdravlju i uslugama u planiranju obitelji, a u istraživanjima se bilježi i diskriminacija koje Romkinje doživljavaju u zdravstvenim ustanovama. To ih dodatno obeshrabruje da traže savjete o kontracepciji i primjenu kontracepcije. Istraživanja pokazuju da su

Romkinje s višom razinom obrazovanja sklonije koristiti kontracepciju.

Napori za poboljšanje korištenja kontracepcije među romskim zajednicama zahtijevaju višestruki pristup, koji uključuje rješavanje sustavnih prepreka i kulturološki osjetljivo uključivanje koje poštuje vrijednosti i uvjerenja unutar romskih zajednica.

Članak je objavljen u okviru projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije (AEM)

